

Unutulmuş Kan Kardeşlerimizden Karacadağ Türkleri*

Deregezenlioğlu Haşim Ertuğrul

Dünyaya biz garp Türkleri kadar milliyetini unutan, ihmal eden bir millet daha gelmemiştir. Daha yakın zamanlara kadar İstanbul Türkü kendisine şehirli diyordu, Onun fikrince Türk, Garbî ve Orta Anadolu idi, Koca Türklüğün 30-35 milyonluk büyük bir kitlesi Tatar, üç buçuk milyonluk İran Türk'ü (Acem-Ears), Şarkî Anadolu Türk'ü (Kürt) ve Irak'la Suriye'deki Türkler (Arap) idi. Hamd olsun ki, son beş senedir artık Türk gencinde de husule gelmeye başlayan millî vicdan bu fikir ve zanların ne kadar saçma ve yalan olduğunu meydana çıkardı,

Bugün pek uzak olmayan bir yerde, Urfa ile Diyarbakır arasında, Karacadağ'da bizim kan ve soy kardeşlerimiz var. Sırf bizim İhmâlimiz yüzünden dilini, soyunu sopunu tamamıyla unutarak tamamıyla Kürtleşmiş ve artık Türklükleri hemen hemen tarihe karışmaya başlamış olan Karacadağ Türk aşiretlerinin bugünkü hâli, kayıtsızlık ve gafletimizi sarsacak mahiyettedir. Daha 327'de Rumeli'nde Türkçe bilmeyen ve mahkemelerde Rum ve Bulgar tercümanlar vasıtasıyla iş gören Türklere rastladığım için Karacadağ'da hemen hemen Urfa cihetleri sayılan yerlerde Kürtleşmiş Türkleri görünce hiç de şaşmamıştım!

Türk gençliği öğrensün ki, Siverek'le Diyarbakır arasını ayıran Karacadağ'da dilini, âdetini, benliğini, şarkısını, türküsünü unutmuş yüzbinlerce kan kardeşimiz vardır ki, kelimenin bütün manasıyla çoktan Kistleşmişlerdir.

Karacadağ Kürt aşiretlerinden Türkân aşiretini oldukça ilmî bir surette tetkike muvaffak oldum.

Türkân aşiretini bir Kürt aşireti bilerek aralarında dolaşırken

Türkçe bilir ağalardan yetmiş beş seksen yaşlarında Güllüceli Sadûn Ağa ile aramızda geçen bir mübahase, aşireti tetkike sebep oldu:

Bir gün milliyetten bahsediyordum. Bildiğim Türk aşiretlerini sayıyordum. O sırada Mürselli aşiretinin İsmi geçti. Sadûn Ağa atıldı:

- Bu aşiret bizim akrabamızdır, dedi.

- Olabilir, kız mı alıp verdiniz, dedim.

- Hayır, öyle değil. Şimdiki buldukları Amik Ovası'na vaktiyle Karacadağ'dan gitmişlerdir. Vaktiyle hep bir aşirettik. Sonra onlar oraya gittiler. Amma onlar Türkçeyi unutmadılar.

- Acayip, zaten onlar Türk'tür. Tabîî olarak Türkçe konuşacaklar.

- Ya biz neyiz efendi? Sen bizi Kürt mü sanıyorsun? Sen bizim bu hâlimize bakma, Biz hâlis Türk'üz.

- Bu nasıl olur ağa?

- Nasıl olurunu bilmem. Biz atalarımızdan işittik. Onlar da atalarından işitmişler. Biz buralara Horasan taraflarından 80.000 hane halkı gelmişiz. Sonra her birisi bir ta

-----*Türk Yurdu Dergisi, İstanbul 1914, Sayı 69, s. 339*

* Makalenin yayınlandığı kaynak: **Türk Yurdu Dergisi**, İstanbul 1914, Sayı 69, sayfalar 339-341.

rafa gitmiş. İşte o senin saydığın Mürselli, Kara Alili, İlbeyli, Savdı aşiretleri de hep vaktiyle, bizim buralardan Halep vilâyetine gidip dağılmıştır. Bunlardan en son göç edeni Dere Gezenli aşiretidir ki, Halep vilâyetinin Maraş taraflarında oturmaktadırlar. Kürtçe de bilirler.

Ümmî Sadûn Ağa'nın olanca safiyetiyle anlattığı bu sözler beni müteessir etti. Karacadağ'ın saf yaylalarında, rahat ve gürültüsüz bir hayat geçirerek ihtiyarlaşmış ve şüphesiz hiç bir Türklük propagandasına maruz kalmamış olan bu ümmî ağanın sözleri, en değerli ve en doğru vesikadır. Bundan başka tarih meydanda: 672'de Süleyman Şah 80.000 hane halkıyla Horasan taraflarından kalkıp Tebriz - Van - Bitlis - Ahlat - Karacadağ - Fırat - Caber - tekrar Karacadağ - Halep ve Konya İstikametlerinde dolaşmıştır, Büyük tarih kitaplarında bu istikametler oklarla gösteriliyor.

Bu hesaba göre bütün Karacadağ halkı Türk'tür, Zamanla Kürtleşmişlerdir. Türklükleri şüphesiz olan Türkânlılarla yan yana oturan Karakeçi aşireti vardır ki, simâcılarca Türk olduklarına şüphe kalmıyor. Bütün aşiret efradı kendilerine Karakeçili diyor. Kürtçe "bijen düşi" demiyor. Eğer Karakeçi, sonradan takılma bir isim olsa bütün efrâd tarafından kabul edilerek kullanılması ve düzülen türkülerde bu ismin geçmesi mümkün olmazdı. Biz altı yüz yıldır şurada burnumuzun dibinde Çanakkale karşısındaki Maydos'u Açaova yapamadık. Yine herkes Maydos diyor.

Şu hâlde Dördüncü Sultan Murad tarafından verildiği rivayet edilen bu Karakeçi isminin doğruluğu pek zayıf kalır.

Gelelim bahsimize:

Türkânlıların durağı yeni teşkilât mucebince Karakeçi aşiretine merbut olan Türkânlılar hava ve suca dünyada birinciliği kazanan Karacadağ'da otururlar.

Karacadağ, yaz kış başından kar eksik olmayan bu dağlar yükseklikçe bin metreyi geçer. Aşiret yazın yaylalara çekilir. Uzun kıl çadırlarını kurup tam tabî bir hayat yaşarlar. Kışın ise kurtu dedikleri kuytu ve izbe yerlerde yaptıkları köylere çekilirler. Bir kısmı da köylerde oturmayıp çöle kadar giderler. Türkânlıların bulunduğu arazi gayet dağlık ve taşlıktır, Dünyanın hiçbir yerinde bu kadar taşlı yer yoktur denilebilir. Öyle bir yer ki ekincilik mümkün değil. Yürüyecek bir keçi yolu bile yok. Buralarda insan ve hayvan ayağı müsavidir. Arazi o derece sarp ve taşlı ki insan, mahsus her tarafa kara taş yığınları konmuş sanır.

Türkânlılar, bugün tam aşiretlikten çıkıp yarı yarıya toprağa bağlanmalarına rağmen topraktan pek az faide görmektedirler. Hiçbir yerde böyle sarp ve çetin araziye rastlanamaz. Seyyah hayvandan inerek yaya yürümeyi tercih eder. Bundan dolayı hayvan ticaretiyle uğraşırlar. En iyi cinsten Arap atları en birinci ticaretleridir, Her Türkânlı ne kadar fakir olursa olsun mükemmel bir at ile iyi bir silâh sahibidir.

Kıyafet, civar Arap aşiretlerinininkinin aynı. Başta akel ve kefiye, sırtında Arapvârî entari ve maşlah. Bu kıyafetiyle Türkânlı bir Arap aşireti neferinden fark edilemez.

Kadın kıyafeti, değil aşiretler arasında hatta hiçbir köyde tesettür olmadığı için kadınları görmek pekâlâ mümkündür.

Türkân köylerinden Almalı'da, ahabplarımın Mehmed Melli (Molla) isminde birisinin evinde kadın kıyafetlerini tetkik ettim, Bayram elbisesiyle birisi Türk diğeri Kürt iki kadın getirdiler. Netice sıfır çıktı! Kadınlarda da millî Türk kıyafetlerinden eser kalmamıştır. Millî Türk kadını kıyafeti derine gitmeden Garbî ve Şarkî Anadolu Türk kadınlarının kıyafetidir, Türkânlı kadınlarda bu kıyafetlerin yerinde yellere esiyor!

Maarif: İlim ve marifet nâmına hiçbir şey yok. Ne mektep var ne de mescit. Köy boy beğisinin odası hem mescit, hem mektep, hem hükümet, hem de mahkemedir. Türkânlılar tarikata pek meraklıdır. Mutlaka bir tarikata sâiktir.

Sihhat: Gayet dinç, iri yarı, vurucu, kırıcı adamlardır. Hastalığın ne olduğunu bilmezler bile. Yalnız, Balkan Haiti'ne iştirak ettiklerinden dolayı epeyce gizli hastalık götürmüşlerdir.

Güç ve kuvvet: Türkânlılar fitraten cengâverdirler. Daha beş yaşında çocukken her türlü silah talimine başlarlar ve zaten işleri güçleri odur. Hiçbir aşiret, Türkânlılar kadar ne ata binebilir ne de kılıç kullanır. Bir Türkânlıya kendi evinde yatakta ölmek pek ayıptır. Mutlaka gazvede birisi tarafından öldürülmelidir. Balkan Harbi'nde Habibçe ve Kırk kilise taraflarında Bulgarlara nasıl saldırdıklarını, nasıl mağlûp ve perişan ettiklerini ancak gören bilir!

-----*Türk Yurdu Dergisi, İstanbul 1914, Sayı 69, s. 340*

Çehre: Tamamen Türk çehresi, Şarkî ve Garbî Anadolu'daki Türk çehresinin aynı... Her köyün meydanında oynanan çocukların Kürtçe şarkılarını, Türkülerini dinlerken bir de yüzlerine bakınız. Yüreğiniz sızlayacaktır. Şarkî ve Garbî Anadolu Türk çocuğunun çehresine tamamen benzeyen, onlardan kıl yarmayan bu yavrucuklar ne Türkçe nedir bilmezler, lâkin bu yavrucuklara mutlaka kanınız kaynayacaktır. Zaten köylerine gittiğiniz vakit eğer bir vasıta ile Türk olduğunuzu anlarılarsa artık size edilmedik iyilik kalmaz. Onların da kanı size kaynar. Türkânlılar ancak kendi aşiretlerinden kız alıp verdiklerinden kanlan daima saf kalmıştır.

Duygu: Garbî ve Şarkî Anadolu'nun aşiret hâlinde bulunmayan medenî Türklerinin, sorulduğu vakit Türk olduğunu söyleyememesine rağmen Kürtleşmiş Türkânlılar bu hususta sizi cevapsız bırakmaz:

"- Çağakevi ne asıl asıl me havin me Türke.. Em na Arabem em na Kirmancım, em Türkem," derler ki "eski zamanda bizim aslımız Türk idi. Biz Arap ve Kürt değiliz. Biz Türk'üz." demektir. Niçin bu hâle geldikleri sorulursa,

"- Hayran çavte! Çer bu güm? Dest me, tişte ki komine. Beri nefi sadsal. Em meyan Kirmancımayım., Meyan ve anar ve nişteem..Heydi heydi asi ü neslime vanda bu, Anuka em mina Kirmana bum.. Çer bögüm? Keski emri Huday, amma şükre Huclay ki, hayya anuka, em jebir emkem ki, asi me Türke..," der ki, manası: "Gözünü sevdiğim! Ne yapalım? Elimizden ne gelir? Yedi yüz yıldan beri Kürtlerin arasında kaldık, Onların arasında oturduk. Yavaş yavaş asıl ve neslimiz kayboldu. Şimdi Kürt olduk. Ne yapalım? Hepsi Allah'tan gelir. Amma Allah'a çok şükür ki, şimdiye kadar aslımızın Türk olduğunu unutmadık" demektir.

Benim mevsûkan işittiğime göre İhtiyar pır Türkânlı ölürken, bildiğini, gördüğünü başına toplar ve "Aslını kaybeden ve inkâr eden haramzadedir. Bizim de aslımız Türk'tür. Fakat biz Kürt olmuşuz. Yine aslımızın Türk olduğunu unutmamalıyız" diye vasiyet edermiş.

Köyler ve köy isimleri: Köyler umumiyetle bir tepeye arkasını vermiş kara taştan, bir katlı binalardan mürekkeptir. Bunlara, bina demektense kümes demek daha münasiptir. Karacadağ'da kış pek şiddetli olduğundan Türkânlılar bu yolda harekete mecbur olmuşlardır. Şimdi size Türkânlı köylerini sayarken anlayacaksınız ki, isimleri tamamıyla Arapça veya Kürtçe olan binlerce köyler arasında bir avuç, isimleri Türkçe köy işitecek ve yine kalbiniz sızlayacaktır. Evet! İsimleri Arapça ve Kürtçe köylerin ortasında yirmi yirmi beş Türkçe isimli köyler! İşte sayıyorum:

Savcak, Kaynak, Almalı, Boğurtlan, Koncuk, Donuz, Nohut, Güllüce, Sofice, Söylemez, Otlu, Gülpmar, Örtaharap, Karabahçe, Ağutepe, Soğantepe, Uzunziyaret, Üçkuyu, Göktepe, Yoğunca, Büyük Şeyhli, Küçük Şeyhli... i l k Karacadağ'ın her tarafını firdolayı dolaşınız. Her tarafında Kürtçe ve Arapça köy isimleri işitirsiniz. Lâkin tam Karacadağ'a gelip Türkânlı mıntikasına girdiniz mi manzara değişir. Artık Türk çehrei Türkânlıları görür ve isimleri Türkçe köylerini dolaşırsınız,

Bir gün Sadûn Ağa yine olanca safiyetiyle söylüyordu; "Biz Türk'üz, amma sizin gibi Türk değiliz. Türklük nâmına, sizin neyiniz kalmış ki? Türklük size çok uzak çok... Bir defa sizde Türk ahlâkı ve âdâtı kalmamış. Siz hep çıt kırıldım olmuşsunuz... Ne ata

binebiliyorsunuz ne de kılıç kuşanıyorsunuz. Bizim kadınlarımız sizden daha cesur ve daha erkektir."

Evet, ey muhterem saf ihtiyar! Ey, hiç olmazsa ırkının kanını muhafaza etmiş hâlis Türk! Biz ne Türk ahlâkı ve âdetini unuttuk, tahkir ettik, çıt kırıldım olduk. Hoppa ve züppe olduk.., Asırlarca Arap ve Fars dellâllığı ettik...

Soyumuzun maddî ve manevî hiçbir seciyesi bizde hemen kalmadı. Ve bugün senin Karacadağ gibi yakın bir yerde Kürtleşmene sebep yine biz olduk, Evet her ne söylesen hakkın var. Fakat gözlerinde ulu hakanımız Cengizlerin, Atillaların, Oğuz Hanların emellerini okuduğum muhterem saf Türk kocası! Fakat sen, biraz daha sabreyle.. Dün, ölmüş sanılan bugünkü Türk gençliği, artık ayıplamayacak derece Türk'tür. Tam senin istediğin gibi yetişmekte olan bu gençlik, çok sürmez, senin de yardımına koşacaktır. Bundan emin ol.

-----*Türk Yurdu Dergisi, İstanbul 1914, Sayı 69, s. 341*